

**MUNI
PED**

Samostudium

Řešení sporů. Soustava soudů v ČR.

JUDr. Radovan Malachta

Podzimní semestr 2022 – Základy práva pro MŠ

Způsoby řešení sporů v souladu s právem

- svépomocí (ale nikoliv proti právu)!
- smírem
- před obecnými soudy
- před rozhodci či rozhodčími soudy (jen některé typy sporů)
- alternativními způsoby (například mediace)

Soudní moc. Soud.

- dělení státní moci – zákonodárná, výkonná a **soudní moc**
- soudní moc – vykonávají **nezávislé a nestranné orgány = soudy**
- poskytují ochranu subjektivním právům (a chráněným zájmům)
- soud má **nadřazené postavení**, je to orgán veřejné moci
- **procesní právo** (občanské právo procesní, trestní právo procesní, správní právo procesní) – **odvětví veřejného práva**
- předpis, který obsahuje procesněprávní normy, se typicky nazývá **řád** (občanský soudní řád, trestní řád, správní řád soudní, daňový řád)

Druhy

Pravomoc soudů

- okruh věcí/záležitostí, které mohou projednat a rozhodnout soudy
- souhrn oprávnění a povinností, které zákon přiznává soudům k jejich činnosti
- **ústavní soudnictví**
 - chrání ústavní práva, pravidla, hodnoty
 - rozhoduje o ústavnosti právních předpisů
- **správní soudnictví**
 - přezkoumávají rozhodnutí správních orgánů ve správním řízení, řeší nečinnost správních orgánů a nezákonný zásah správních orgánů
 - volební věci, politické strany a hnutí
- **trestní soudnictví**
 - rozhodování o vině a trestu (opatření)
- **civilní soudnictví**
 - spory a jiné právní věci, které vyplývají ze soukromého práva (občanské právo, obchodní právo, rodinné právo, dědické právo, pracovní právo, právo duševního vlastnictví, MPS)

Příklad – který soud je pravomocný?

- a) ředitel mateřské školy rozhodl o přednostním přijetí tříletého žáka, který neměl trvalý pobyt v příslušném školském obvodě před přijetím čtyřletého žáka s trvalým pobytem v takovém obvodě – zákonný zástupce žáka podá odvolání
- b) učitel uzavře smlouvu s provozovatelem autobusu, který zajistí přepravu žáků na školní výlet – provozovatel autobusu nepřijede a Vy zmeškáte tak výlet
- c) učitel nechá žáky bez dozoru na zahradě mateřské školy si hrát na pískovišti, přičemž jeden žák nešťastně spadne na hlavu a utrpí těžká zranění – zákonný zástupce to chce řešit
- d) učitel mateřské školy nedostal plat za nařízené přesčasy ředitelem školy – učitel žaluje
- e) učitel jednoho žáka zjistí, že rodiče soustavně zanedbávají povinnou výživu tohoto žáka – Vy to chcete nahlásit/řešit; rodiče by pak mohly být souzeni u kterého soudu?
- f) učitel v kanceláři nešťastnou náhodou rozbije mobil svého kolegy, který následně požaduje nový mobil jako náhradu škody – Vy mu jej nechcete koupit
- g) ředitel stanovil, že z důvodu nemocného učitele se učitel na školním výletě bude starat o 30 dětí (přitom limity jsou 20, ve výjimečných případech 28) – někdo Vás udá, že toto pravidlo bylo porušeno

**MUNI
PED**

Civilní soudnictví

Civilní soudnictví

- proč jím začínáme? – nejběžnější
- **civilní pravomoc**
 - okruh otázek a věcí, které mohou projednat a rozhodnout civilní soudy
 - § 7 občanského soudního řádu
- **sporná řízení**
 - účastníci jsou ve sporu – kontradiktorní postavení
 - občanský soudní řád (OSŘ)
- **nesporná řízení**
 - účastníci nejsou ve sporu, není zde kontradiktorní postavení
 - zákon o zvláštních řízeních soudních (ZZŘS)
 - § 2 ZZŘS – například ve věcech svéprávnosti, nezvěstnosti, smrti, pozůstalosti, manželských a rodinných, určení a popření rodičovství, osvojení atd.

Organizace soudní soustavy (civilní soudy)

Organizace soudní soustavy

- hovoříme o **článcích soudní soustavy** (čtyři články)
- stejná je i u **trestních soudů**
- pozor na terminologii:
 - okresní soud: v Brně se nazývá Městský soud v Brně
 - okresní soud: v Praze jsou to obvodní soudy
 - krajský soud: v Praze je to Městský soud
- neplést s tzv. instancí (stupněm) – soustava soudů v ČR je **dvouinstanční** – proti rozhodnutí soudu prvního stupně je možné využít **řádný opravný prostředek**, kterým je **odvolání**
- **dovolání** je **mimořádný opravný prostředek**

Doplnění k organizaci soudní soustavy (civilní soudy, platí i pro trestní)

– Nejvyšší soud

- je jen jeden v Brně
- kolegia – občanské, obchodní, trestní
- rozhoduje o dovoláních, sjednocuje rozhodnutí soudů (tzv. judikaturu)

– vrchní soudy

- jsou dva – Praha a Olomouc
- rozhodují v tříčlenných senátech, jsou to odvolací soudy tam, kde v prvním stupni rozhoduje krajský soud

– krajské soudy

- někdy rozhodují v 1. stupni (samosoudce), někdy jako odvolací soudy (tříčlenný senát)
- 8 v ČR (2 v Praze, České Budějovice, Plzeň, Ústí nad Labem, Hradec Králové, Brno, Ostrava)

– okresní soudy

- obecně: u soudu bývá předseda, místopředseda (místopředsedové), další soudci a někde přísedící (jen okresní, krajské soudy v určených případech)

- 11 – Ústavní soud – stojí mimo soustavu obecných soudů!

Příslušnost soudů

= vymezení okruhu působnosti mezi soudy navzájem (mezi soudy hledáme konkrétní soud, který věc rozhodne)

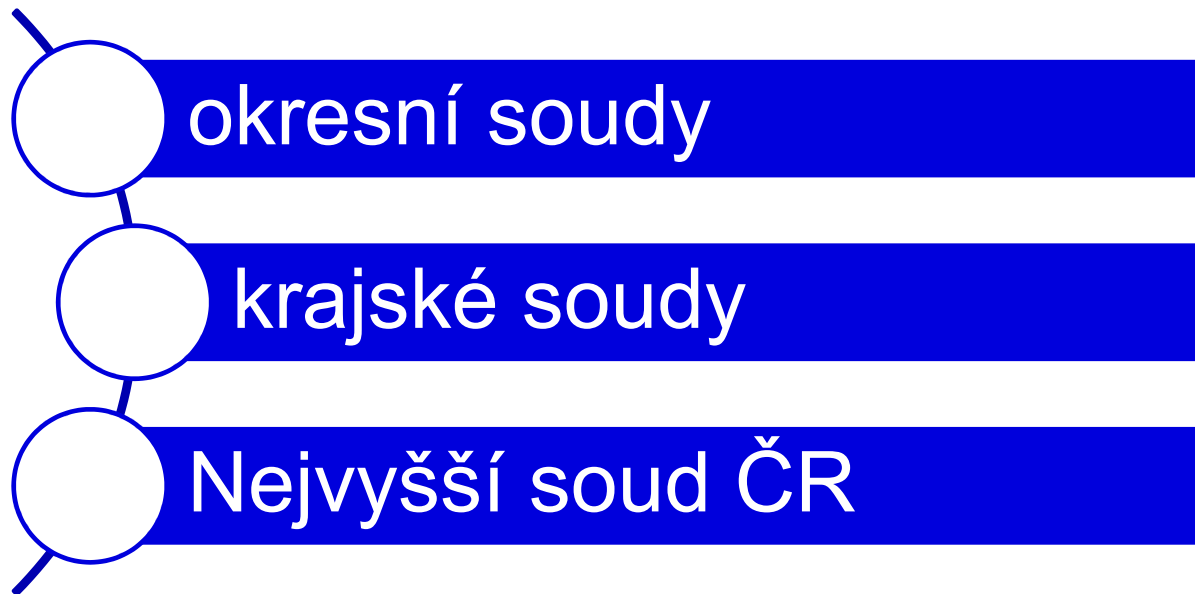
věcná příslušnost

místní příslušnost

funkční příslušnost

Věcná příslušnost

- který soud rozhoduje v 1. stupni v konkrétní věci
- pokud jde o civilní soudnictví (stejně je to i v trestním soudnictví):

Místní příslušnost

- který konkrétní soud v kterém místě rozhodne v rámci jednoho článku
- Městský soud v Brně, Obvodní soud Praha 3, Okresní soud Břeclav, Okresní soud Most, Okresní soud Trutnov, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Ostravě atd.
- **obecná příslušnost** (základní pravidlo):
 - pro OSŘ: obecný soud žalovaného – u fyzické osoby: bydliště, u právnické osoby: sídlo
 - pro ZZŘS obecný soud osoby, v jejímž zájmu se řízení koná
 - zákon pamatuje na další různé situace
- jsou i další pravidla

Funkční příslušnost

- který soud rozhoduje o opravném prostředku
- **odvolání** (řádný opravný prostředek) – vyšší článek soudní soustavy – záleží, u koho se začíná
 - v 1. stupni rozhoduje okresní soud, pak o odvolání rozhoduje krajský soud
 - v 1. stupni rozhoduje krajský soud, pak o odvolání rozhoduje vrchní soud
- **dovolání** (mimořádný opravný prostředek) – Nejvyšší soud
 - prvně musí být rozhodnuto o odvolání, pak teprve je možné podat dovolání
 - je jedno, který soud řešil dovolání (zda krajský, či vrchní) – o dovolání rozhoduje vždy Nejvyšší soud
- mimořádné opravné prostředky – kromě dovolání také **žaloba na obnovu řízení** a **žaloba pro zmatečnost** – ale tyto mají jiný režim

Jak zjistíme, kde se budeme soudit?

- zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů
- obsahuje přílohu se všemi obcemi v ČR a přiřazení k soudům
- <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-6>

Pojmy v civilním soudnictví

- žalobce, žalovaný – ve sporném řízení (OSŘ)
- navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno – v nesporném řízení (ZZŘS)
- navrhovatel a ten, kterého zákon za účastníka označuje – v nesporném řízení (ZZŘS)
- žaloba = procesní úkon, jejím doručením soudu se zahajuje soudní řízení
- rozsudek = forma rozhodnutí soudu, kdy soud rozhodne v tzv. věci samé
- usnesení = forma rozhodnutí soudu tam, kde se nevydává rozsudek – kde to stanoví zákon (procesní záležitosti – např. doplnit/opravit podání, ustanovení opatrovníka, uložení pořádkové pokuty, předběžná opatření, schválení míru, zastavení řízení)
- platební rozkaz = rozhodnutí ve zkráceném řízení, jde o právo na zaplacení peněžité částky; lze podat odpor

Nejvyšší soud

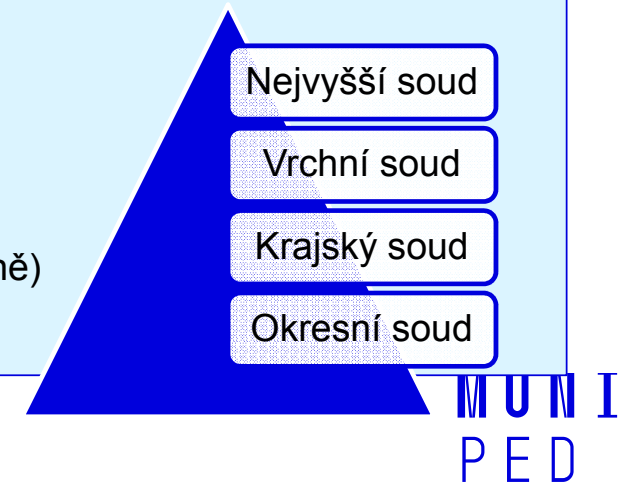

**MUNI
PED**

Trestní soudnictví

Trestní soudnictví

- pravomoc trestních soudů – řeší vinu a trest (opatření)
- co do organizace soudů, je soustava stejná – 4 články – okresní, krajské, vrchní soudy a Nejvyšší soud (jiné pojmosloví v Praze a Brně) – platí i pro počty soudů
- totéž platí o dvouinstančním řízení (rozhodování v 1. stupni + řádný opravný prostředek – odvolání)
- jiné je určení příslušnosti (věcné, místní)
- základní předpis je trestní řád
 - pro mladistvé /od 15 do 18 let/ - zákon o soudnictví ve věcech mládeže (zkráceně)
 - pro PO: zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Pojmy v trestním soudnictví

- podezřelý – dokud není zahájeno trestní stíhání
- obviněný – od zahájení trestního stíhání do nařízení hlavního líčení
- obžalovaný – po nařízení hlavního líčení do vydání odsuzujícího rozsudku
- odsouzený – od vydání rozsudku, kterým se osoba odsuzuje (a nabytí právní moci), resp. od vydání trestního příkazu, kterým se osoba odsuzuje
- orgány činné v trestním řízení = soud, státní zástupce a policejní orgán
- mladistvý = 15 až 18 let
- trestný čin = protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně
- provinění = trestný čin spáchaný mladistvým

Pojmy v trestním soudnictví II

- **rozsudek** = forma rozhodnutí tam, kde to zákon výslovně stanoví (vina, trest)
- **usnesení** = forma rozhodnutí v ostatních případech (usnesení o zahájení trestního řízení, o zastavení trestního stíhání, o ustanovení opatrovníka, o vydání či zničení věci, o odložení věci, o vazbě atd.)
- **trestní příkaz** = forma rozhodnutí bez projednání v hlavním líčení, skutkový stav je spolehlivě prokázán opatřenými důkazy; lze podat **odpor**
- **obžaloba** = procesní úkon, podává státní zástupce – na základě ní „půjde obviněný k soudu“
- **návrh na potrestání** = jako obžaloba, ale bez odůvodnění, zjednodušené řízení

**MUNI
PED**

Správní soudnictví

Podstata

- **správní řád** – upravuje postup správních orgánů, pokud vykonávají působnost v oblasti veřejné správy
- **soudní řád správní** – upravuje pravomoc a příslušnost správních soudů a postup soudů, účastníků a dalších osob ve správním soudnictví
- odlišná organizace (struktura) soudů

Pravomoc správních soudů

– § 4 soudního řádu správního (SŘS)

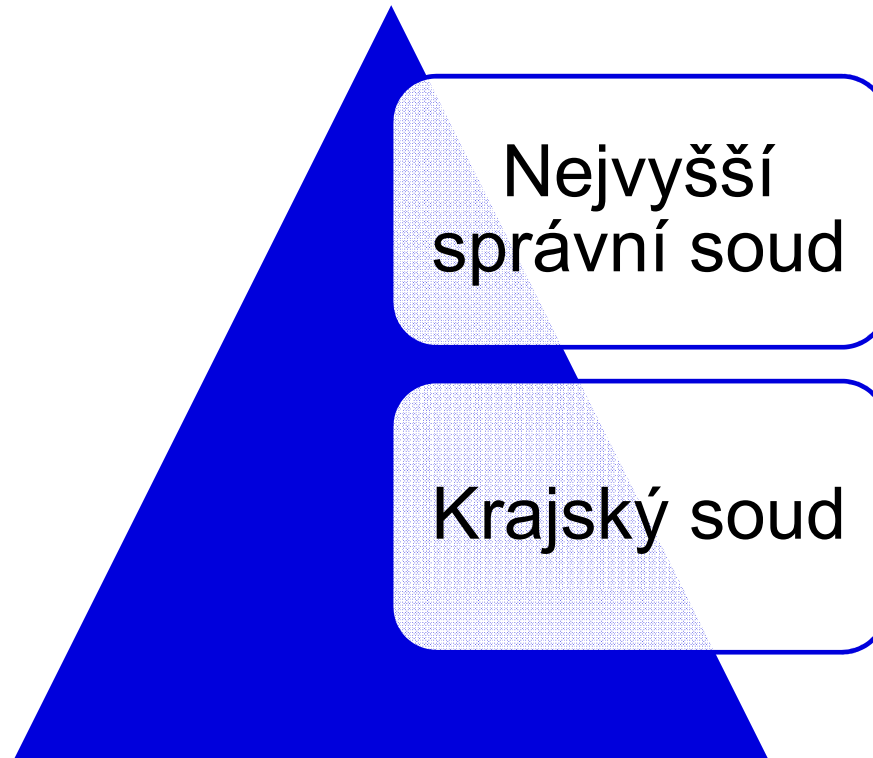
(1) Soudy ve správním soudnictví rozhodují o

- a) žalobách proti rozhodnutím vydaným v oblasti veřejné správy orgánem moci výkonné, orgánem územního samosprávného celku, jakož i fyzickou nebo právnickou osobou nebo jiným orgánem, pokud jim bylo svěřeno rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy, (dále jen "správní orgán"),
- b) ochraně proti nečinnosti správního orgánu,
- c) ochraně před nezákonným zásahem správního orgánu,
- d) kompetenčních žalobách.

(2) Ve správním soudnictví dále soudy rozhodují

- a) ve věcech volebních a ve věcech místního a krajského referenda,
- b) ve věcech politických stran a politických hnutí,
- c) o zrušení opatření obecné povahy nebo jeho částí pro rozpor se zákonem.

Struktura – správní soudnictví

Správní soudnictví

- v počátku máte rozhodnutí správního orgánu – ale to není soud (není garance nezávislosti, nestrannosti atd.)
- v 1. stupni obecně – **věcná příslušnost** – **krajský soud**
 - speciální senáty – trojčlenné (předseda senátu a 2 soudci), někdy i samosoudce
- **není řádný opravný prostředek** – nelze se nikam odvolávat, jsou jen **mimořádné opravné prostředky** – **kasační stížnost a obnova řízení** – rozhoduje o nich **Nejvyšší správní soud** (sídlo v Brně) – proto je řízení vlastně jednoinstanční
- **místní příslušnost** – zásadně soud, v jehož obvodu je sídlo správního orgánu, který vydal rozhodnutí
- Nejvyšší správní soud rozhoduje tam, kde stanoví zákon; jinak slouží jako Nejvyšší soud k řešení mimořádných opravných prostředků a ke sjednocování judikatury

Nejvyšší správní soud

**MUNI
PED**

Ústavní soud ČR

Pozice

- stojí mimo strukturu obecných soudů
- nejedná se o žádný další opravný prostředek
- je to orgán ochrany ústavnosti (čl. 83 Ústavy)
- chrání ústavnost, základní práva a svobody
- sice máme zákon o Ústavním soudu, ale základní (a celkem podrobná úprava) je v samotné Ústavě
- sídlí v Brně, je tvořen 15 soudci, jsou tam tříčlenné senáty
- jmenuje prezident republiky se souhlasem Senátu na 10 let, možnost opakování
- z řad soudců je předseda (Pavel Rychetský) a 2 místopředsedové

Výběr z jeho činnosti

- ruší zákony či jiné právní předpisy (případně ustanovení), pokud jsou v rozporu s ústavním pořádkem – právní předpisy musí být tzv. ústavně-konformní – hovoříme zde, že Ústavní soud funguje jako **negativní zákonodárce** – ÚS vydá nález, který se vyhláší ve Sbírce zákonů
- rozhoduje o souladu mezinárodní smlouvy s ústavním pořádkem
- rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí soudů (orgánů veřejné moci), pokud nebyla zaručena Vaše (ústavní) základní lidská práva a svobody
- ústavní žaloba Senátu proti prezidentu republiky
- Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu

Ústavní soud

A co dále?

- pokud je porušeno právo dané Úmluvou o ochraně lidských práv a svobod – pak stížnost k ESLP (Evropský soud pro lidská práva, sídlo ve Štrasburku),

**MUNI
PED**

Charakteristika právnických povolání

JUDr. Radovan Malachta
podzimní semestr 2022 - Základy práva pro MŠ

Právník

- ten, kdo absolvuje vysokoškolské právnické vzdělání – v ČR pouze pětiletý jednooborový magisterský studijní program (obor právo a právní věda)
 - titul Mgr.
 - v ČR: Brno, Praha, Olomouc, Plzeň
-
- řada bakalářských studijních programů
 - nejsou právníci
 - vyšší justiční úředník – může vykonávat úkony u soudu či státního zastupitelství – viz dále

Právnícká a jiná povolání

- soudce
- vyšší soudní úředník
- justiční kandidát vs. asistent soudce
- státní zástupce
- advokát
- notář
- exekutor
- podnikový právník
- právník ve veřejné správě (na úřadech, ...)
- nemusí být právník, ale běžně se s právem spojuje – rozhodce, insolvenční správce, mediátor
-

Právnícká povolání

- zpravidla je potřeba splnit podmínky předepsané zákonem pro výkon určitých právníckých profesí – soudce, státní zástupce, advokát, notář, exekutor
- někteří se na výkon funkce připravují – tzv. koncipienti (advokátní, notářský, exekutorský), či kandidáti (mají již profesní zkoušky), obdobně u soudů a státního zastupitelství (asistenti, resp. justiční kandidáti)
- některá právnícká povolání nevyžadují zvláštní podmínky a lze je dělat „rovnou po škole“ – právníci ve veřejné správě, podnikoví právníci

Co dělá soudce?

- soudí – podle druhu soudnictví (viz předešlé slide)

Co dělá státní zástupce?

- **podání obžaloby v trestním řízení! (orgán veřejné žaloby)**
 - k tomu státní zástupce „úkoluje“ policejní orgán
 - sám může předvolávat osoby k podání vysvětlení v souvislosti s plněním úkolů státního zástupce
 - s obžalobou pak předstupuje před soudce do hlavního líčení
 - součástí je i návrh trestu, u TOS výše trestu – jak se počítá?
- vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je omezována osobní svoboda (vazba, vězení – TOS, ochranná léčení, zabezpečovací detence atd.)
- působí v jiném než trestním řízení – může být u civilního řízení

Co dělá advokát? Poskytuje právní služby:

- sepisuje listiny (různé smlouvy, přípisy atd.)
- zpracovává právní rozборы
- zastupování klientů před soudy – FO i PO – uděluje se plná moc
- obhajoba v trestních věcech – v průběhu celého řízení – někdy je nutnost (pokud osoba nemá, pak se ustanovuje tzv. *ex offo* – z úřední povinnosti)

Co dělá notář?

- sepisování veřejných listin – **forma notářského zápisu**
 - veřejná listina = vydá ji orgán veřejné moci
 - pravost listiny i do budoucna, není o tom pochyb – předejde se v budoucnu sporům
- osvědčování listin a prohlášení
- přijímání listin a peněz do notářské úschovy
- může poskytovat právní služby – uděluje právní porady a zastupuje osoby před soudy (ale je vymezeno, kde přesně, **typicky řízení o pozůstalosti, kde vystupuje jako soudní komisař**)
- sepisuje soukromé listiny a zpracovává právní rozborů

Exekutor

- hlavní funkce: **nucený výkon exekučních titulů**
 - zejména: rozsudek či usnesení soudu, rozhodčí nález, notářský zápis
 - typicky: dlužníkovi je uložena povinnost soudem, on jí dobrovolně včas nesplní
- prvně se poskytuje lhůta k dobrovolnému splnění; pokud se nesplní, tak
- sepíše majetek povinného (= osoba stížená exekucí) – má právo vstoupit do našeho obydlí, pokud nesouhlasíme, může tak učinit za asistence Policie ČR

Podstata mediace. Mediátor.

- zákon o mediaci
 - smírný způsob řešení sporů, kterým se řeší konflikty
 - zahajuje se uzavřením smlouvy o provedení mediace (mezi stranami a mediátorem)
 - ideální způsob ukončení je uzavření **mediační dohody** (mezi stranami) – ale pozor, není vykonatelná jako soudní rozhodnutí či rozhodčí nález
 - často rodinná mediace – konflikty vyplývající z rodinných vztahů
-
- **hlavní funkce:** vést mediaci, podporuje komunikace mezi osobami na konfliktu zúčastněnými, respektuje názory stran, vytváří podmínky pro vzájemnou komunikaci, směřuje k uzavření mediační dohody

Veřejný ochránce práv = ombudsman

- sídlí v Brně
- řeší stížnosti osob (jednotlivců) vůči orgánům veřejné moci (úřadům) – jsou tam výjimky, kdy ombudsman nemá pravomoc
- chrání jednání s osobami omezenými na svobodě
- diskriminace
- nemůže však zrušit rozhodnutí úřadu
- Stanislav Křeček v současné době

**MUNI
PED**

**Děkuji za pozornost
malachta@mail.muni.cz**